IMGO LANDBOUW RAPPORT nr. 2.

LB 34

ZUIVELBELEID TER DISKUSSIE

Resultaten van een enquête onder agrarische jongeren in Overijssel.

wetenschapswinkel exemplaar

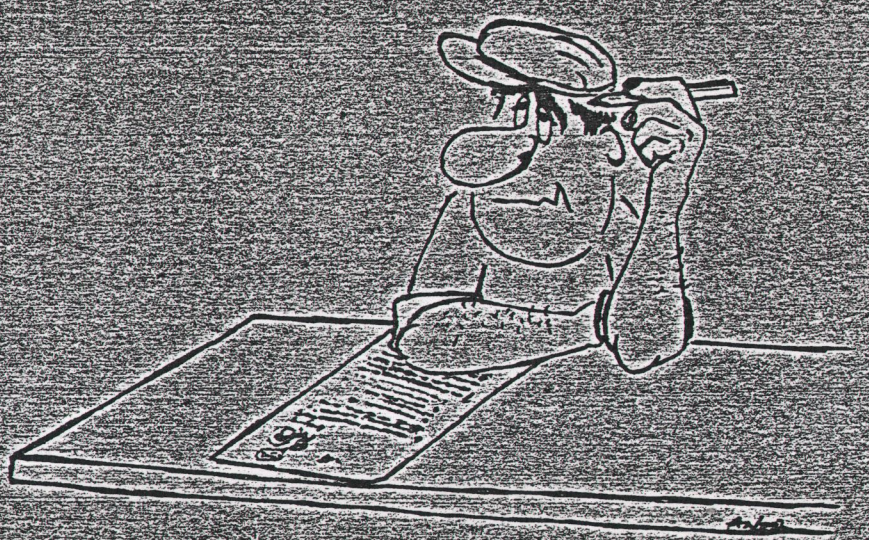

LB 34

OAJK WERKGROEP ZUIVEL
p/a Dokter Stolteweg 2
8025 AV Zwolle
Tel.: 038-292309

IMGO-LANDBOUW
Postbus 101
6700 AC Wageningen
Tel.: 08370-83908/84146

W 40505 no. 2

VOORWOORD

In dit rapport staan de resultaten van een in het seizoen 1982-1983 onder agrarische jongeren gehouden enquête over de situatie in de melkveehouderij en over het te voeren zuivelbeleid.
De vragenlijst is opgesteld door de Werkgroep Zuivel van het OAJK. Deze heeft ook gezorgd voor de verspreiding en inzameling van de vragenlijsten. Na een eerste analyse van de resultaten ten behoeve van de interne diskussie door leden van de werkgroep, zijn de resultaten in Wageningen verder geanalyseerd.
Dit werk is verricht door Vincent Lucassen en Antoinette van Wijk (studenten Agrarische Sociologie) en Albert Olde Daalhuis (medewerker IMGO-landbouw). Hun werk was niet mogelijk geweest zonder de enthousiaste medewerking van Jan Willem te Kloeze (onderzoeksassistent bij de vakgroep Sociologie). Hierdoor kon hij de verdere analyse gebruik maken van de Landbouwhogeschool-computer.
Het rapport bevat veel informatie. Er staan dingen in die bijna iedereen al lang dacht te weten. Maar er staan ook dingen in die verrassend of onverwacht zijn. Dit maakt het rapport voor iedereen interessant om te lezen.

1 INLEIDING

In het seizoen '82-'83 vormde het zuivelbeleid een centraal thema binnen het OAJK. De Werkgroep Zuivel, een klup gemotiveerde melkveehouders, heeft op verschillende manieren de diskussie hierover gestimuleerd. Er is geprobeerd zoveel mogelijk agrarische jongeren mee te laten denken over de situatie in de melkveehouderij, om vandaaruit een OAJK-zuivel-standpunt in te nemen. Hiervoor zijn o.a. de OAJK-zuivelbrochure en een geluidsdiaserie gemaakt. Er zijn diskussieavonden georganiseerd en een forumavond, met vertegenwoordigers van het NAJK, LEI, Produktschap voor Zuivel en het Europese Parlement. Verder heeft de werkgroep een vragen-lijst opgesteld die tijdens en buiten vergaderingen is voorgelegd aan agrarische jongeren in Overijssel, voor het grootste deel lid van de drie plattelandsorganisaties die samen het OAJK vormen.

In dit rapport wordt alleen aandacht besteed aan de vragenlijst (zie bijlage 1). De resultaten van de gegevens die met de vragenlijst zijn verkregen worden gepresenteerd, nadat kort nog iets meer is verteld over het doel en de opzet van de enquête.

1.1. DE VRAGENLIJST

Het doel van de vragenlijst is het stimuleren van de diskussie en de be-sluitvorming over het OAJK-standpunt ten aanzien van de zuivel. Door de agrarische jongeren gerichte vragen te stellen over de mogelijke oorzaken van de problemen in de zuivel (melkoverschotten en achterblijvende inko-mens van de boerengezinnen) en over de wensen ten aanzien van het beleid, worden ze gestimuleerd hierover na te denken, ook al is het slechts een momentopname. Met een vragenlijst komen dan veelal meningen en opmerkingen van meer mensen naar voren dan op diskussie-avonden mogelijk is. De vragen-lijsten en de daarmee verkegen resultaten komen niet in de plaats van de diskussie op al die avonden, maar vormen daarop een aanvulling. Het OAJK gaat op basis van de resultaten van de diskussie en de met de vragenlijst verkregen gegevens haar standpunt over het zuivelbeleid nader bepalen.
Gezien het hiervoor omschreven doel is de vragenlijst als volgt in elkaar gezet. Naast enkele vragen over de invullers zelf en het bedrijf waarop zij (mee-)werken, zijn er 9 vragen over de zuivel gesteld. Elke vraag wordt voorafgegaan door een korte inleiding. De respondenten kunnen dan kiezen uit enkele voorgedrukte antwoorden of zelf op een open plek hun eigen antwoord neerschrijven.
Twee vragen hebben betrekking op de oorzaken van de overproduktie van melk. Een vraag gaat over de mening van agrarische jongeren over het EEG-zuivelbeleid. En in de overige vragen worden uitspraken over het ge-wenste beleid gevraagd.

1.2. UITVOERING VAN HET ONDERZOEK

Er zijn 900 tot 1000 vragenlijsten gemaakt. Een deel ervan (ca. 200) is rechtstreek naar leden van de jongerenorganisaties gestuurd. Het overgro-te deel was bestemd voor verspreiding via afdelingen/kringen. Niet alle naar de afdeling verstuurde vragenlijsten zijn ook verspreid. Daar waar ze wel verspreid zijn, gebeurde dat via vergaderingen of via verzending naar de mensen thuis. Er bestaan geen cijfers over de exacte aantallen.
Er zijn 309 ingevulde vragenlijsten terug ontvangen. Dit is zeker één-derde van het totale aantal uitgezette vragenlijsten. Van deze vragen-lijsten is ruim de helft tijdens of direkt na afloop van een AJK-verga-dering ingevuld.
Voor een schriftelijke enquête kan dit als een goed resultaat worden gezien.

2 ENQUÊTERESULTATEN

De enquête is ingevuld door 309 mensen, in leeftijd variërend van 15 - 36 jaar.

15 - 23 jaar : 43% van de invullers
23 - 26 jaar : 35% van de invullers
26 - 36 jaar : 18% van de invullers
onbekend : 4% van de invullers

} gemiddelde leeftijd: 23,3 jaar

Bijna de helft van de invullers is afkomstig van een melkveehouderij bedrijf (48%) en bijna 40% van een gemengd bedrijf. Wat de invullers precies onder een gemengd bedrijf moesten verstaan werd op het vragenformulier niet duidelijk gemaakt. Daarom kunnen zowel bedrijven met melkvee en intensieve veehouderij als bedrijven met melkvee en akkerbouw hieronder ingevuld zijn.

Onder de invullers zijn 25 zelfstandige ondernemers, 136 jongeren die meewerken op het bedrijf en 119 jongeren die in een maatschap zitten. 29 Mensen hebben iets anders of niets ingevuld. Kombineren we de leeftijd met het werkverband dan ontstaat het volgende beeld:

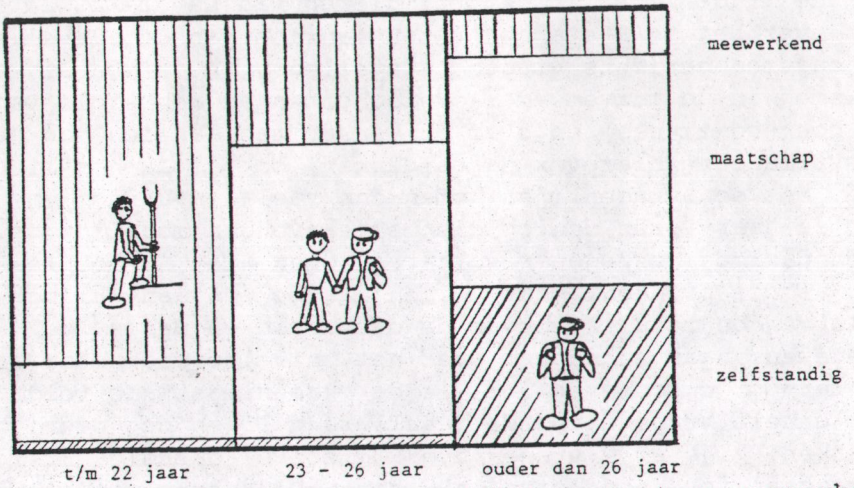

Met de stijging van de leeftijd neemt het percentage meewerkenden af en het percentage zelfstandigen neemt toe. Het percentage dat in een maatschap werkt is het grootst in de leeftijdsklasse 23 tot 26 jaar.

Naar bedrijfsgrootte zijn de bedrijven als volgt in te delen:

onbekend	:	41 pers.	(= 13,3%)
minder dan 10 ha	:	17 pers.	(= 5,5%)
10 - 14,9 ha	:	49 pers.	(= 15,9%)
15 - 19,9 ha	:	59 pers.	(= 19,1%)
20 - 24,9 ha	:	40 pers.	(= 12,3%)
25 - 29,9 ha	:	38 pers.	(= 12,3%)
30 - 34,9 ha	:	29 pers.	(= 9,4%)
35 ha en groter	:	36 pers.	(= 11,7%)
		309 pers.	(100,0%)

Gemiddeld: 22,4 ha

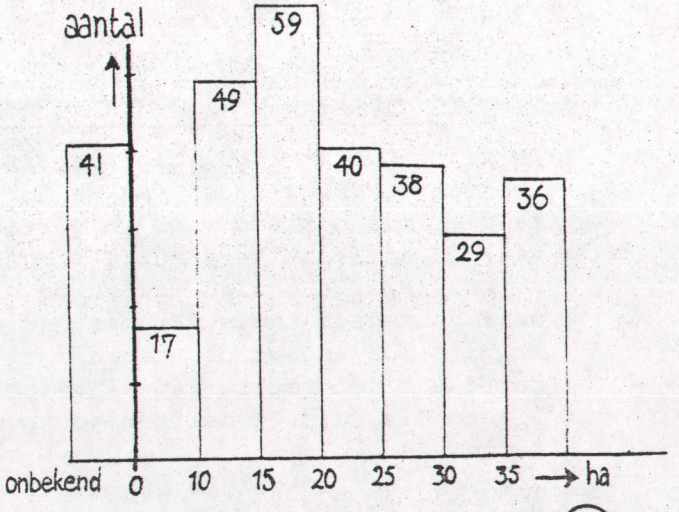

En naar melkproduktie per jaar kan de volgende verdeling worden aangebracht:

onbekend	:	71 pers.	(=23,0%)	
minder dan 100.000 kg	:	10 pers.	(= 3,2%)	
100.000 - 199.999 kg	:	41 pers.	(=13,3%)	
200.000 - 249.999 kg	:	27 pers.	(= 8,7%)	)=20,4
250.000 - 299.999 kg	:	36 pers.	(=11,7%)	
300.000 - 399.999 kg	:	56 pers.	(=18,1%)	
400.000 - 499.999 kg	:	34 pers.	(=11,0%)	
500.000 en meer	:	34 pers.	(=11,0%)	
		309 pers.	(100,0%)	

)=63

Gemiddeld: 322.000 kg melk per jaar

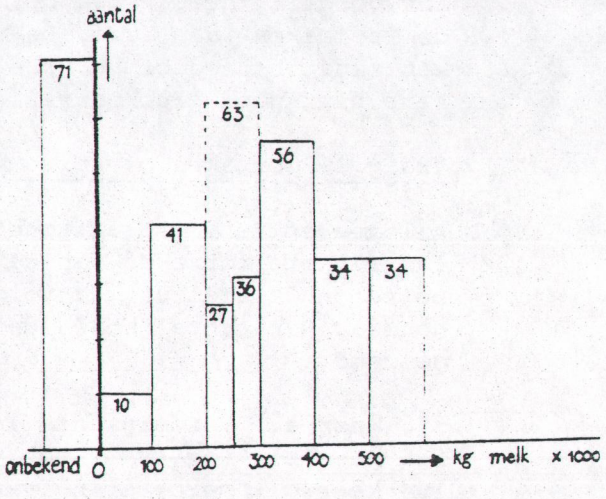

Via gegevens over aan welke melkfabrief men levert, is het mogelijk om een soort regionale indeling te maken. Voor invullers die alleen de naam van de fabriek in hebben gevuld en niet de plaats waar die staat kan dat dus niet. Vandaar de volgende indeling:

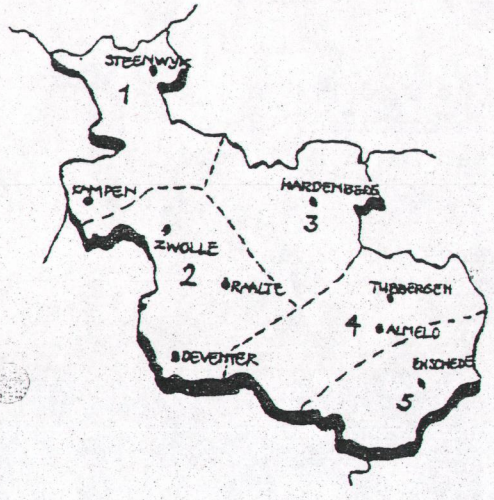

onbekend	56 pers.	(=18,1%)
1. de Veenstreek (nw-ov.)	33 pers.	(=10,7%)
2. IJsselgebied (w-ov.)	51 pers.	(=16,5%)
3. Hardenberg e.o. (no-ov.)	30 pers.	(= 9,7%)
4. Regge gebied	65 pers.	(=21,0%)
5. Twente	23 pers.	(= 7,4%)
COBERCO	26 pers.	(= 8,4%)
ORMET	25 pers.	(= 8,1%)
	309 pers.	(100,0%)

Bijna 60% van de invullers is geen bestuurslid van een AJK (geweest) en bijna 30% is wel bestuurslid (geweest). Onder de 10% niet-invullers van deze vraag zitten waarschijnlijk ook niet-leden.
De enquête is door een relatief hoog percentage bestuursleden ingevuld. Daarom is het belangrijk om te bekijken of zij de vragen anders hebben beantwoord dan niet-bestuursleden. Dit blijkt niet het geval te zijn (zie hiervoor ook pag. 10).
Onder degene die de enquête hebben ingevuld zijn slechts enkele vrouwen. Hoeveel precies is niet bekend.

2.1. DE ANTWOORDEN OP DE AFZONDERLIJKE VRAGEN

In dit hoofdstuk wordt bekeken hoe de verschillende vragen zijn beantwoord. Na vraag 1 komt eerst vraag 4, omdat deze vraag naar de "verantwoordelijkheid" voor de huidige situatie direkt op vraag 1 naar de "oorzaken" aansluit. De vragen 2 en 9 worden in bijlage 2 besproken omdat deze door de hoge percentages niet- en onduidelijke invullers niet goed bruikbaar zijn voor de verdere analyse.

Vraag 1: Oorzaken overproduktie

Allereerst is de agrarische jongeren gevraagd wat volgens hen de belangrijkste oorzaken van de overproduktie aan melk in de EEG zijn. Ze konden kiezen uit de volgende 6 antwoorden of zelf een antwoord noemen. Het aantal keren dat een antwoord is aangekruisd staat ervoor genoemd.

176 keer a: "verdergaande technische ontwikkeling"
28 keer b: "tegenvallende vraag naar zuivelprodukten"
104 keer c: "verbetering van het vakmanschap"
20 keer d: "de te langzame afvloeiing van kleine bedrijven"
159 keer e: "de te lage melkprijs voor de boeren die hierdoor moeten uitbreiden"
33 keer f: "de hoge melkprijs waardoor het aantrekkelijk is gemaakt om te produceren"

29 Jongeren hebben zelf een oorzaak ingevuld. Daaronder zijn antwoorden die niet duidelijk verschillen van de hiervoor genoemde. In andere antwoorden worden oorzaken genoemd zoals: het beleid (de Nederlandse overheid, de EEG, totaal 19 keer); het beleid van de banken; het goedkope voer; de mentaliteit van boeren.

Uit het voorgaande blijkt dat de antwoorden a, c en e er duidelijk uitspringen. Deze worden veel vaker genoemd dan de overige oorzaken. Verder wordt het antwoord e (de te lage melkprijs) bijna 5 keer zo vaak genoemd als het antwoord f (de hoge melkprijs).

Er is gevraagd om 2 oorzaken aan te wijzen. Bij het vergelijken van de antwoorden op die vraag zien we dat slechts 4 kombinaties twintig keer of vaker zijn aangekruisd. Dit zijn de volgende:

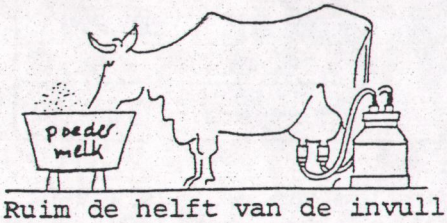

75 keer a en e
47 keer a en c
35 keer c en e
23 keer alleen e

Ruim de helft van de invullers (58,2%) koos voor één van deze kombinaties. Vijf kombinaties werden tussen de 10 en 20 keer aangekruisd en de overige minder dan 10 keer.
In slechts 13 antwoorden kwam niet een van de oorzaken a, c of e voor.

Uit de antwoorden op de vraag naar de oorzaken van de overproduktie kan worden gekonkludeerd dat het overgrote deel van de agrarische jongeren die de enquête hebben ingevuld als oorzaken van de overproduktie noemen: "de verdergaande technische ontwikkeling", "verbetering van het vakmanschap" en "de te lage melkprijs...". Verder legt een groot deel van de jongeren verband tussen hiervoor genoemde oorzaken.

Een moeilijkheid bij het trekken van duidelijke konklusies uit deze vraag is dat de verschillende genoemde oorzaken niet zomaar naast elkaar kunnen worden gezet. Zo kan bijvoorbeeld "verbetering van het vakmanschap" als een zelfstandige oorzaak van overproduktie worden gezien, maar ook kan de "te lage melkprijs ...." als achterliggende oorzaak worden gezien waarbij "verdergaande technische ontwikkeling" en "verbetering van het vakmanschap" als hulpmiddelen worden gebruikt. Het noemen van "de verbetering van het vakmanschap" alsmede enkele andere oorzaken (f en bij de open antwoorden) wijst erop dat een niet belangrijk deel van de jongeren de oorzaken van overproduktie bij boeren zelf zoekt. Ook in de antwoorden op vraag 4 komt dit naar voren.

Vraag 4: Boeren medeverantwoordelijk?

Hoewel hier gevraagd wordt een mening te geven over de medeverantwoordelijkheidsheffing, is deze vraag door de manier waarop de inleiding en voorgedrukte antwoorden zijn geformuleerd o.i. vooral geïnterpreteerd als een vraag naar de verantwoordelijkheid voor de overproduktie. Daarom bespreken we deze vraag direkt na vraag 1.

Vraag 4 is op de volgende manier beantwoord:

219 keer (70,8%) a: "De boeren zijn hiervoor niet aansprakelijk. Het zuivelbeleid vanuit Brussel heeft de overproduktie in de hand gewerkt."

28 keer (9,0%) b: "De boeren zijn hiervoor wel aansprakelijk, omdat ze te gretig zijn geweest met uitbreiden en nu moeten ze dat zelf maar betalen door middel van heffing."

33 keer (10,7%) worden "zowel Brussel als de boeren" genoemd.

Uit vraag 1 en 4 kunnen we konkluderen dat er twee visies zijn die duidelijk van elkaar verschillen:

A. Jonge boeren vinden dat door de te lage melkprijzen boeren zijn gedwongen steeds verder uit te breiden om nog een redelijk inkomen te halen. Dit leidt tot overproduktie.

B. Jonge boeren die vinden dat boeren, zeker wanneer daarvoor (gunstige) voorwaarden aanwezig zijn, steeds meer zijn gaan produceren zonder dat daar een direkte noodzaak toe was. Overschotten ontstaan door een te trage afvloeiing en door tegenvallende afzetmogelijkheden.

Het voorgaande zijn visies die wij uit de antwoorden op de vragen hebben gehaald. Deze zijn niet als vraag voorgelegd aan de invullers. Onder de invullers zijn duidelijk meer vertegenwoordigers van de eerste visie (A). In beide visies kunnen "verdergaande technische ontwikkelingen" en "verbetering van het vakmanschap" meespelen als middelen die worden gebruikt om produktie-uitbreiding mogelijk te maken. In de tweede visie (B) kunnen deze oorzaken ook een meer zelfstandige rol spelen.

Vraag 3: Overschotten en derde wereld.

In deze vraag gaat het over een mogelijk verband tussen overschotten in de E.E.G. en het tekort aan zuivelprodukten in de (derde) wereld. De volgende antwoorden werden gegeven:

37 keer (23,6%) a: "Elke mogelijkheid tot uitbreiden van de melkproduktie moet doorgaan. De afzet van deze produktie naar ontwikkelingslanden moet betaald worden door de gehele bevolking van de E.E.G, d.m.v. een bijdrage van alle lidstaten."

28 keer (9,1%) b: "Elke mogelijkheid tot uitbreiden moet doorgaan. De producent moet een bijdrage leveren aan het hongerprobleem door een heffing te aksepteren die de overtollige produktie naar deze landen kan betalen."

171 keer (55,3%) c: "We moeten in de E.E.G. net genoeg produceren zodat de markt, de boer z'n inkomen verschaft, en de overschotten niet aanwezig zijn. De honger in de wereld moet anders opgelost worden, b.v. door de landbouw daar zelf te verbeteren."

29 keer d: open antwoord

8 keer is niets ingevuld.

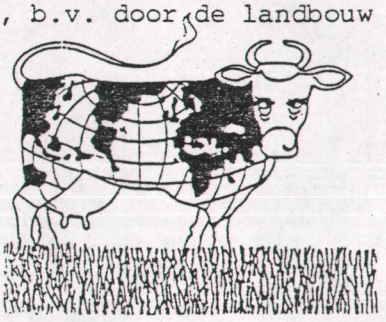

Uit deze gegevens blijkt dat ruim de helft van de invullers vindt dat de overschotten moeten verdwijnen en dat de honger in de wereld op een andere wijze moet worden opgelost.
Een derde van de invullers vindt dat de produktie-uitbreiding door moet gaan. Van deze laatste groep vindt ongeveer 30% (iets minder dan 10% van het totaal) dat de melkproducenten door een heffing een bijdrage moet leveren aan het hongerprobleem in de wereld.

Vraag 5: Produktiebeheersing.

De keuze tussen wel of niet doorgaan met produktie-uitbreiding wordt opnieuw aan de jongeren voorgelegd, aan de hand van een denkbeeldig voorbeeld. Het gaat daar om de keuze tussen produktiebeheersing met belemmerende maatregelen bij uitbreiding òf doorgaan met produktie-uitbreiding waarbij de extra kosten van de afzet door de boeren moeten worden betaald.
Een ruime meerderheid (191 personen, 61,8%) kiest voor het eerste en minder dan een derde deel (86 mensen, 27,8%) kiest voor het tweede alternatief.
Bij deze vraag kiezen minder mensen dan bij vraag 3 (daar was het 32,7%) voor een doorgaan met uitbreiden van de produktie.
Onder degenen die kiezen voor produktiebeheersing wordt meerdere keren opgemerkt dat er naast produktiebeheersing ook prijsverhoging en/of middenbedrijvenbeleid nodig is.

Vraag 6: Superheffing.

In deze vraag wordt het alternatief produktiebeheersing even buiten beschouwing gelaten en wordt gevraagd naar de wijze waarop een eventueel door Brussel in te voeren superheffing moet worden doorberekend aan boeren.
We zien de volgende antwoorden:

139 keer (45,0%) a: "Melkveebedrijven die hun produktie uitgebreid hebben moeten de zware heffing over de meerproduktie betalen."

112 keer (36,2%) b: "De melkfabriek verdeeld de extra heffing over alle leveranciers door de melkprijs te verlagen."

14 jongeren hebben de vraag niet beantwoord en 44 jongeren hebben iets bij c ingevuld. Van deze 44 geeft ruim de helft een antwoord dat duidelijk in de buurt van a komt, maar waarin tevens een nuancering of toevoeging wordt gegeven. Enkele voorbeelden hiervan zijn:

- "de heffing laten betalen door de boeren met de meeste melk."
- "samen, alleen de bedrijven met hoge produktie meer"
- "met vrijstelling voor de eerste 100.000 liter en full-time werkzaam in de landbouw."
- "Een norm stellen van b.v. 250.000 liter per VAK. Bedrijven die erboven zitten en toch groeien bestaffen, die eronder z tten niet."
- "dit moeten ze doen door het aantal SBE's te tellen per VAK, hierbij moet men rekening houden met gemengde bedrijven"

Dergelijke toevoegingen zijn ook gemaakt door jongeren die a of b hebben aangekruisd. En onder degenen die iets bij c hebben ingevuld zijn er ook die pleiten voor een kombinatie van a en b.

Vraag 7: Voorrang kleine bedrijven?

Een volgend probleem dat aan de orde wordt gesteld is de verdeling van de produktie uitbreiding. "Welke (nieuwe) maatregelen er ook komen vanuit Brussel, een zekere afvloeiing zal ook in Nederland toch wel doorgaan", wordt in de inleiding bij deze vraag gesteld. De vraag is dan hoe deze vrijkomende produktie wordt verdeeld.
De antwoordmogelijkheden en aantallen jongeren die ervoor kozen staan hieronder.

138 keer (45,0%) a: "Het is noodzakelijk dat alleen de bedrijven die produktieuitbreiding het hardst nodig hebben, deze ruimte mogen benutten"

137 keer (44,3%) b: "Iedere boer moet de vrijheid houden om uit te breiden als hij dat wil."

Voor beide alternatieven kiezen dus ongeveer evenveel mensen. Verdere analyse van de c antwoorden geeft geen meerderheid voor een van de twee keuzes. Uit deze resultaten blijkt dus geen duidelijke keuze voor een middenbedrijvenbeleid.
In een aantal bij de vraag gemaakte opmerkingen komt naar voren dat de vraag zelf niet voor iedereen duidelijk is. Wat wordt bedoeld met "bedrijven die produktieuitbreiding het hardste nodig hebben"? Alle kleine bedrijven, alleen de levensvatbare, alleen bedrijven met een opvolger? Of zijn dat bedrijven die moeilijk zitten door hun geringe produktie per koe, of door net gedane investeringen?

Vraag 8: Beleid per land?

In deze vraag wordt een stap over de grenzen gezet. Er wordt ingegaan op verschillen in de gemiddelde bedrijfsgrootte tussen de EEG landen. De volgende keuzes zijn voorgelegd en gemaakt:

22 keer (7,1%) a: "Brussel heeft een landbouwbeleid voor de hele EEG. Wanneer men kleinere melkveehouders meer wil stimuleren dan zal men produktieuitbreiding moeten stimuleren in de achtergebleven gebieden (Zuid-Italië, Beieren, enz.)"

254 keer (82,2%) b: "Brussel moet geen stimuleringsgebied voor de EEG maken. Men moet de lidstaten zelf laten beslissen hoe men de melkveehouderij wil ontwikkelen. Zo kan elke lidstaat kiezen hoe men de melkveehouderij wil ontwikkelen. Zo kan elke lidstaat kiezen voor die gemiddelde bedrijfsgrootte die het best is in hun ogen."

Hieruit blijkt zeer duidelijk dat het helpen van bedrijven die dat nodig hebben in ieder geval niet verder gaat dan de landsgrenzen. Aan de achtergebleven regio's in de EEG wordt dus allesbehalve prioriteit gegeven.

3 DE VERBANDEN TUSSEN DE VERSCHILLENDE VRAGEN

Vervolgens hebben we de verbanden tussen de verschillende vragen bekeken om:

1. uit te zoeken of bepaalde groepen bepaalde antwoorden geven. Bijv. of degene die in een maatschap zitten anders denken over produktiebeperking dan zelfstandigen,
2. te zien of bij een bepaald antwoord op de ene vraag (bijna) altijd een vast antwoord op een volgende vraag hoort. Bijv. of iemand die bij vraag 3 antwoord a invult ook antwoord a bij vraag 5 invult.

3.1. ZIJN ER BEPAALDE GROEPEN DIE BEPAALDE ANTWOORDEN GEVEN?

Hierbij zijn we uitgegaan van de gegevens leeftijd, soort bedrijf, bedrijfsgrootte, werkverband, melkfabriekgebied en aantal jaren bestuurslid. Dit hebben we in onderlinge samenhang en in vergelijking met de beantwoording van de vragen bekeken. De duidelijk opvallende verbanden willen we hier noemen:

Bestuurslid

Zoals we in de inleiding reeds konstateerden, is een relatief grote groep van de invullers (bijna éénderde) bestuurslid (geweest). Dan dringt zich direkt de vraag op: is dit van invloed op de uitslag van de enquete?
Om deze vraag te kunnen beantwoorden hebben we de antwoorden van bestuursleden en niet bestuursleden naast elkaar gelegd.

Bestuursleden hebben de vragen niet beduidend anders beantwoord dan niet bestuursleden.

Van de 124 mensen die méér dan 300.000 kg. melk produceren, zijn er 51 (41,6%) die bestuurslid zijn (geweest). Bij de 114 die minder dan 300.000 kg melk produceren zijn dat er slechts 29 (24,9%).

Uit het verband tussen bedrijfsgrootte en bestuurslid is op te maken dat er bij de grotere boeren relatief meer bestuursleden zitten dan bij de kleinere.

Leeftijd en de antwoorden op de vragen

Bij vraag 3 over de overproduktie en het wereldvoedselvraagstuk, antwoordde de jongste groep (t/m 19 jaar) minder dan gemiddeld dan produktieuitbreiding door moet gaan en de afzet door de EEG betaald moet worden (a).
Antwoord c - in de EEG net genoeg produceren en in de derde wereld de eigen landbouw verbeteren - werd door deze groep méér dan gemiddeld gegeven.
Het "honger in de wereld oplossen" argument bij b werd, van de paar keer dat het voorkwam, het vaakst door de oudste groep gehanteerd (ouder dan 30).

We zagen reeds dat bij de verdeling van de vrijgekomen produktieruimte (vraag 7) de groep die wil dat bepaalde bedrijven hierbij voorrang krijgen, even groot is als de groep die dat liever vrij wil laten. Als we deze beantwoording echter kombineren met de leeftijd dan blijkt:

Invullers van onder de 19 jaar en boven de 30 jaar, vinden dat bepaalde bedrijven voorrang moeten hebben ("bedrijven die het het hardste nodig hebben"). Invullers van 19 - 23 jaar vinden daarentegen produktie vrijheid belangrijker.

Werkverband en produktiebeheersing

Produktieuitbreiding, zo bleek uit vraag 5 hoeft niet zo nodig. Van de zelfstandige boeren hoeft die produktieuitbreiding en produktievrijheid nog minder dan van de rest van de boeren.

De meeste van de meewerkende boeren zijn vòòr produktieuitbreiding, terwijl de meeste zelfstandigen of of maatschap-boeren kiezen voor de bedrijven die het het harst nodig hebben.

Bedrijfstype

Melkveehouders hebben de vragen niet duidelijk anders ingevuld dan de mensen met een gemengd bedrijf, uitgezonderd vraag 7. Mensen met een gemengd bedrijf vinden vaker dat produktieuitbreiding moet naar die bedrijven die het het hardst nodig hebben, terwijl melkveehouders vaker invulden dat iedere boer de vrijheid tot uitbreiding moet houden, dan de gemiddelden in vraag 7.

Aantal ha.

Nagenoeg alle opvallende relaties tussen het aantal kg. melk en de verschillende vragen waren ook te vinden bij het aantal ha. en de vragen. In een aantal gevallen was het net iets overtuigender te zien bij het aantal ha. Vandaat dat alleen relaties m.b.t. de ha's beschreven worden. Veel meer boeren die 20 tot 25 ha. hebben zien de te lage melkprijs, die zorgt dat boeren uit moeten breiden als de belangrijkste oorzaak van de overproduktie (vraag 1), dan boeren met minder dan 20 of met meer dan 25 ha. Onder de boeren die verbetering van het vakmanschap als oorzaak noemen zitten procentueel veel boeren met meer dan 30 ha.
Grote boeren (meer dan 30 ha.) antwoorden minder dan gemiddeld (in vraag 3) dat de landbouw in de derde wereldlanden gestimuleerd moet worden en dat er in de EEG geen overschotten geproduceerd moeten worden.

Bijna alle grote boeren (boven de 30 ha) vinden dat boeren niet aansprakelijk zijn voor de overproduktie (vraag 4).

Hoe groter het aantal ha. des te minder vaak wordt (bij vraag 7) het antwoord gevonden, dat pro-

duktieuitbreiding naar bedrijven moet die het het hardst nodig hebben. Uitzondering hierbij is de groep van 25-30 ha., die juist wel deze bedrijven voorrang willen geven.

Opvallend is het dat het accepteren van produktiebeperkende maatregelen (in vraag 5) procentueel steeds minder voorkomt naarmate het aantal ha. toeneemt.

Regionale verschillen

De gegevens over de regio-herkomst van de invullers zijn onvolledig. Toch hebben we aan de hand van de gegevens die beschikbaar waren, bekeken of er duidelijke verschillen zitten in de beantwoording tussen de mensen uit de verschillende regio's.
Hierbij vallen enkele dingen op:
- De invullers uit de Veenstreek en het Regge-gebied vinden, méér dan invullers uit andere gebieden, dat de produktie-uitbreiding door moet kunnen gaan en de hele EEG de afzet moet betalen.
- De invullers uit de Veenstreek, het IJsselgebied en het Reggegebied geven duidelijk de voorkeur aan "produktiebeperkende maatregelen" boven "vrijheid van produktiegroei". In de andere gebieden ligt deze voorkeur er ook, maar minder scherp.
- In de Veenstreek, het IJsselgebied en rondom Hardenberg vinden de invullers dat de uitbreiders voor hun groei gestraft moeten worden, terwijl in het Regge-gebied en Twente de meesten liever de strafheffing verdelen voer alle leden van de melkfabriek.

Het is moeilijk te zeggen wat nu de oorzaken van deze verschillen zijn. Ze kunnen terug te voeren zijn op verschillen in bedrijfsgrootte tussen de regio's. Of op het feit dat bijvoorbeeld in de ene regio meer gemengde bedrijven zitten dan in een andere regio juist meer melkveehouderijen.
De bovengenoemde verschillen zeggen dus op zich niet zoveel zolang de oorzaken ervan niet bekend zijn.

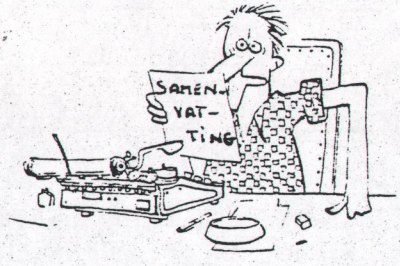

Samenvattend:

We zien een zelfde tendens bij leeftijd en werkverband optreden: de 'jongsten' en de 'oudsten' onder de invullers kozen beide voor bedrijven die het het hardst nodig hebben, terwijl de groep van 19 t/m 23 meer voor produktievrijheid voelt.
Dat we deze tendens vinden is niet vreemd gezien het al eerder genoemde (blz. 3) sterke verband tussen leeftijd en het werkverband. Opvallender is de keuze van deze groep 19 t/m 23-jarigen. Dat zij vast willen houden aan produktievrijheid, in tegenstelling tot de invullers onder de 19 jaar, is waarschijnlijk te verklaren uit het feit dat zij in een fase zitten waarin ze bijna aan een maatschap gaan beginnen. In de regel betekent dat een noodzakelijke bedrijfsvergroting omdat er (tijdelijk) twee inkomens uit het bedrijf gehaald moeten (gaan) worden.
Een voorzichtige konklusie zou kunnen zijn dat er verschillen zijn in antwoorden van grote en kleine boeren. Grote boeren kiezen

vaker voor produktievrijheid en tegen voorranggevende maatregelen, geven vaker andere oorzaken voor overproduktie dan kleine boeren. Maar dit is slechts een lichte tendens, we zien hierin ook uitzonderingen op treden.

Regionale verschillen zijn er voor een aantal vragen zeker te vinden. Maar daar is geen duidelijke tendens uit te halen. Voor de enquete als geheel zijn er wat dit betreft geen opvallende konklusies uit te trekken.

3.2. GEEFT EEN ANTWOORD OP DE ENE VRAAG OOK (BIJNA) ALTIJD EEN VAST ANTWOORD OP DE ANDERE VRAAG?

Komt het veel voor dat invullers in vraag 5 keizen voor produktiebeheersing en in vraag 7 bepaalde bedrijven voorrang willen geven? Of andersom: komt het voor dat iemand bij vraag 5 kiest voor produktiebeheersing en in vraag 7 vindt dat iedere boer uitbreidingsvrijheid moet houden? We hebben om achter dergelijke dingen te komen de verbanden tussen de volgende vragen bekeken.

Verband tussen vraag 5 en 6: Van de 191 invullers die bij vraag 5 beperkende maatregelen wilden accepteren zijn er 111 (bijna 40% van het totaal) die vinden dat bij een superheffing per fabriek de bedrijven die uitbreiden een zware heffing over de meerproduktie moeten betalen.
86 Invullers willen geen beperkingen accepteren (in vraag 5). Van hen kiezen er 46 in geval van superheffing per fabriek voor het mengprijssysteem (vraag 6).
En een redelijk aantal invullers n.l. 54, kiest voor een vorm van produktiebeheersing maar ziet in geval van een superheffing toch liever het mengprijssysteem.

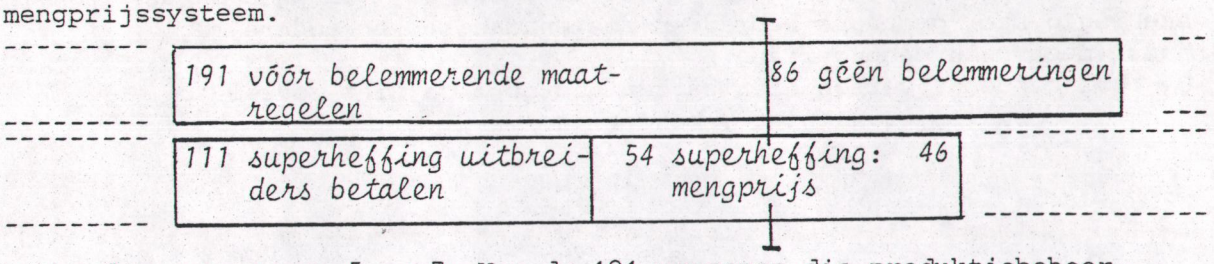

Verband tussen vraag 5 en 7: Van de 191 personen die produktiebeheersing willen zijn er 105 (34,0%) die bij de toedeling van de produktie voorrang willen geven aan bedrijven die produktieuitbreiding het hardst nodig hebben.
Van de 86 die geen produktiebeperkende maatregelen accepteren wil ruim 60% ook geen rekening houden met bedrijven die in nood zitten.
Opvallen is dat er 68 personen (22% van het totaal) zijn die produktiebeperkende maatregelen accepteren maar in vraag 7 vinden dat iedere boer de vrijheid moet houden om uit te breiden als hij dat wil!

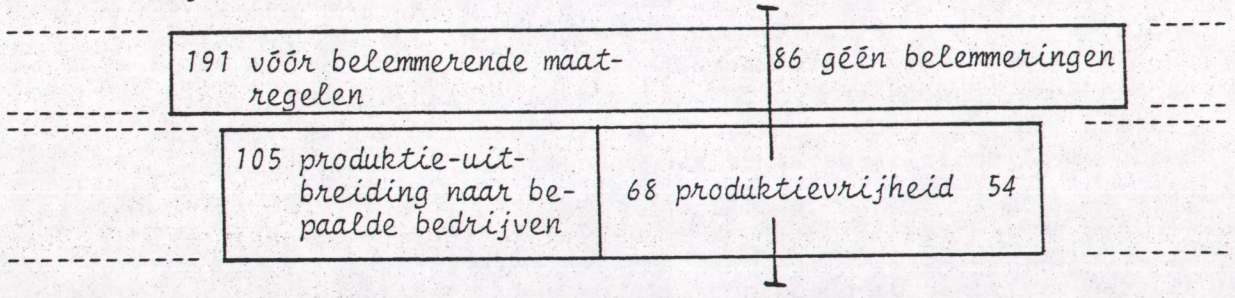

Verband tussen vraag 5, 3, 7, en 6: Van de 191 (61,8&) die wel een vorm van produktiebeheersing accepteren (5a) vinden 135 (70,7%) dat we in de EG net genoeg moeten produceren en dat onze overproduktie naar de derde wereld geen oplossing voor het hongerprobleem is. Dit is ruim 40% van het totale aantal invullers. 82 van deze 135 vinden eveneens dat bedrijven die produktieuitbreiding het hardst nodig hebben, in geval van toekennen van vrijkomende produktie, voorgaan.
En in geval van een superheffing per fabriek (vraag 6) vinden 36 van deze 82 dat de uitbreiders een zware heffing moeten betalen, over die meerproduktie (dit is 18% van het totaal aantal deelnemers).

Van de 86 (27,8%) invullers die in vraag 5 vinden dat produktieuitbreiding door moet gaan, vinden 48 dat ook in vraag 3. 33 van hen vinden dat de hele EG-bevolking de afzet van de overproduktie naar derde-wereldlanden moet betalen en 15 vinden dat de producenten dat d.m.v. een heffing moeten betalen.
Van die 48 zijn er 38 invullers die geen rekening willen houden met kleinere bedrijven, en vinden dat iedere boer de vrijheid moet houden om uit te breiden (vraag 7). En tussen deze 38 invullers zitten er 23 die voor een mengprijssysteem zijn wanneer er een superheffing per fabriek zou komen (7,3% van het totaal).
Opvallend zijn de 38 invullers die bij vraag 5 wel beperkingen accepteren en in vraag 3 vinden dat elke mogelijkheid tot uitbreiding door moet gaan om m.b.v. onze overschotten het hongerprobleem op te lossen.

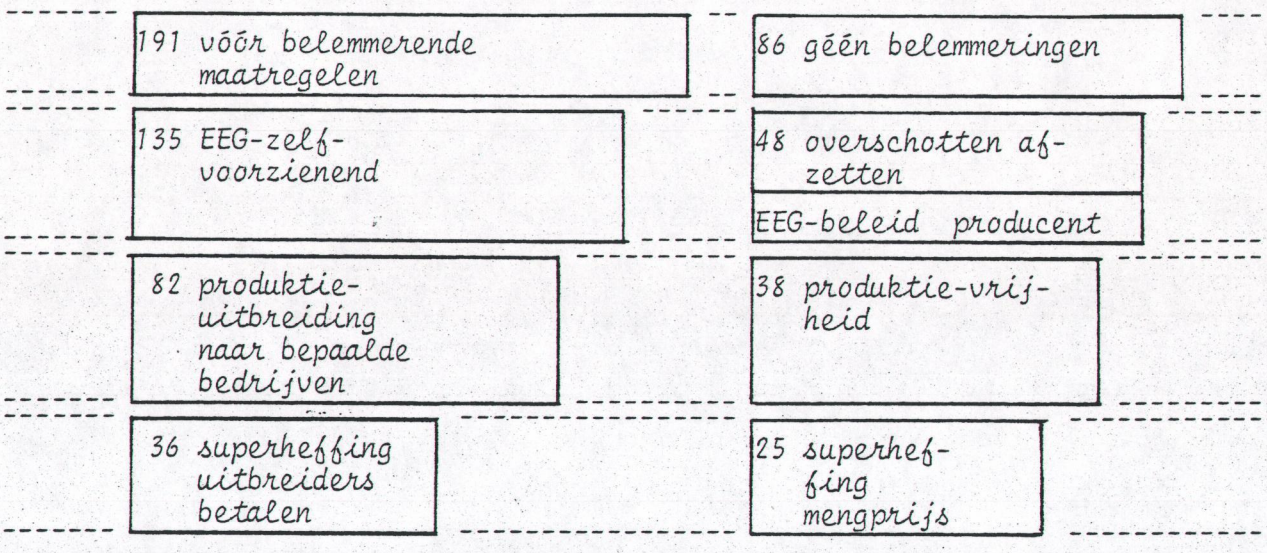

Er zijn 42 invullers die vinden dat we in de EG net genoeg moeten produceren, zodat er geen overschotten zijn, daarvoor belemmerende maatregelen willen accepteren maar vinden bij vraag 7 dat iedere boer wel de vrijheid moet houden om uit te breiden als hij dat wil.

In vraag 7 staat: 'Welke nieuwe maatregelen er ook komen....'. Heel aannemelijk is dat vraag 3 en 5 vanuit een heel andere gezichtshoek zijn ingevuld dan b.v. vraag 7 (maar ook vraag 6). Kiezen voor een maatregel waarbij iedereen een bestaan in de landbouw kan vinden is heel iets anders dan kiezen voor een maatregel waardoor jij uit de landbouw verdwijnt, maar je je buurman misschien in de landbouw kan houden.

4 BEPAALDE LIJNEN?

Zijn er bepaalde lijnen te ontdekken, of anders gezegd zijn de vragen konsekwent beantwoord? Een moeilijk te beantwoorden vraag, want het is maar net wat je onder konsekwent verstaat. Daarvoor hebben we onze eigen maatstaven gebruikt. We hebben eerst bekeken wat volgens ons konsekwent zou zijn in de beantwoording van de vragen. Zo van: als je deze bepaalde visie hanteert dan beantwoord je vraag 1 zo, vraag 2 zo, enz. Wij hebben als richtlijn twee visies onderscheiden, die ongeveer als volgt te omschrijven zijn:

lijn A	lijn B
boeren worden gedwongen om uit te breiden. Ze zitten allemaal in dezelfde tredmolen	boeren gaan door allerlei ontwikkelingen steeds meer produceren. Boeren zijn elkaars konkurrenten
boeren zijn niet schuldig aan de overproduktie	boeren zijn (mede) schuldig aan de overproduktie
produktiebeheersing en daardoor inkomensgroei is de beste oplossing	afvloeiing van slechte bedrijven en meer geld voor de afzet is de goeie oplossing

Bij vraag 5, de vraag naar het al dan niet accepteren van belemmerende maatregelen om de overproduktie af te remmen, treedt deze tweedeling heel duidelijk op, n.l.:

a. Men moet proberen niet veel verder van de in het voorbeeld genoemde 1.000 liter af te groeien. Om dit te bereiken zal men als europese melkveehouders belemmerende maatregelen bij uitbreiding moeten accepteren,

valt onder lijn A en

b. De produktieuitbreiding moet doorgaan. De extra kosten van de afzet die dit met zich mee kan brengen, moet dan maar door de boeren worden opgebracht,

valt onder lijn B.

Vandaar dat we de enquête volgens het antwoord op vraag 5 in twee stapels verdeeld hebben: één stapel met antwoord 5a en één stapel met antwoord 5b.

Per stapel hebben we bekeken hoe de verdere beantwoording van de vragen was.

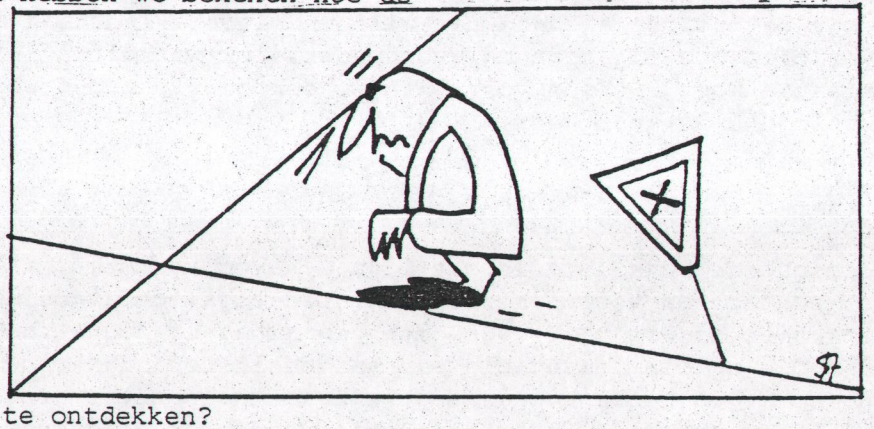

Is lijn A te ontdekken?

Volgens lijn A zouden voor ons bij vraag 1 antwoord e (als oorzaak van de overschotten de te lage melkprijs voor de boeren), bij vraag 3 antwoord c (het tekort in de wereld moet niet opgelost worden door een overproduktie hier) en bij vraag 4 antwoord a (de boeren zijn niet aansprakelijk voor de overproduktie) het meest voor de hand liggen.

Deze kombinatie blijkt relatief vaak voor te komen: 47 jongeren laten deze kombinatie zien. Daar kunnen nog enkele invullers bijgeteld worden: 4 die bij vraag 5 niets of c (open antwoord) ingevuld hebben, maar toch duidelijk in die richting denken, en nog een 48 jonge boeren, die met hun antwoord een geringe 'afwijding' vertonen van de lijn, dat wil zeggen één vraag niet of anders beantwoord, echter zonder grote inkonsekwenties.
Bij de vragen 6, 7 en 8 ligt het antwoord a het meest voor de hand: resp. 'de grootste uitbreiders moeten bij een superheffing het meeste boete betalen', 'het is noodzakelijk dat alleen de bedrijven die het het hardst nodig hebben mogen uitbreiden' en 'een stimuleringsbeleid voor de kleine melkveehouders moet voor de hele EEG vanuit Brussel geregeld worden'.
Deze kombinatie komt echter maar 8 keer voor. Vooral vraag 8, over het stimuleringsbeleid blijkt hierbij af te wijken. Opvallend veel invullers hebben n.l. bij 8 ingevuld dat 'iedere lidstaat zelf maar moet bekijken hoe die z'n melkveehouderij wil ontwikkelen' (antwoord b). Dit antwoord is dus niet zo in onze lijn van de verwachting. Wij dachten bij visie A dat de problemen en de oplossingen daarvoor gezien zouden worden als iets waar alle melkveehouders, dus ook de franse, duitse, italiaanse, enz. mee te maken hebben. Blijkbaar wordt dit niet zo sterk gevoeld. Misschien wel omdat de invullers denken dat Nederland op zich al genoeg problemen oplevert, of gewoon, omdat het gebruikelijk is om alleen naar je eigen land te kijken.
Als we vraag 8 dan even weglaten, dan komt de kombinatie van lijn A opeens 70 keer voor.

Is lijn B te ontdekken?

Volgens lijn B zouden wij bij vraag 1 antwoord c, d of f respektievelijk: 'verbetering vakmanschap', 'te langzame afvloeiing', 'de hoge melkprijs' en bij vraag 3 antwoord a of b (iedere mogelijkheid tot produktieuitbreiding moet doorgaan) en bij vraag 4 b (de boeren zijn wel aansprakelijk voor de overproduktie) verwachten. Deze kombinatie is nauwelijks te ontdekken, slechts 8 mensen geven een reeks antwoorden in die richting.
Voor vraag 6, 7 en 8 zouden wij b antwoorden verwachten. Deze houden achtereenvolgens in: 'superheffing door verlaging van de uitbetalingsprijs voor alle boeren', 'iedere boer moet de vrijheid hebben om uit te breiden als hij dat wil' en 'iedere lidstaat moet zelf maar zien hoe hij zijn melkveehouderij ontwikkelt.'
De kombinatie komt 31 keer voor. Als we ook hier vraag 8 weglaten dan komt lijn B 34 keer voor.

Konklusies.

Een voorzichtige konklusie is dat lijn A vaker voorkomt dan lijn B. Dit moet echter een voorzichtige konklusie zijn, omdat beide lijnen eigenlijk niet zo erg vaak voorkomen, en mmdat er nogal veel invullers zijn die helemaal niet bij een van de lijnen zijn onder te brengen. Sommigen hebben volgens onze maatstaven zelfs grote inkonsekwenties ingevuld, dus de ene vraag tegenstrijdig ingevuld gezien het antwoord op een andere vraag.

Een van de oorzaken hiervoor is waarschijnlijk dat de vragen verschillend begrepen zijn, en dat daardoor verschillende gedachten en gevoelens opgeroepen worden.
Zo is bijvoorbeeld vraag 7 heel verschillend te begrijpen: als de invuller hierbij terug denkt aan hoe hij vraag 5 heeft beantwoord denkt hij aan de argumenten die hij daarbij gebruikte. Maar als de invuller bij het doorlezen van de mogelijke antwoorden het woord "vrijheid" tegenkomt dan kan het ook zijn dat hij daar direkt voor kiest.
Zo is het mogelijk dat invullers een heel verschillende voorstelling maken bij een vraag, en deze daardoor heel verschillend invullen, maar misschien toch hetzelfde vinden.
Die verschillen in voorstelling kan bijvoorbeeld te maken hebben met hoe iemand de gevolgen van een bepaalde maatregel inschat. Denkt hij dan na over de gevolgen op de lange termijn voor alle boeren, of over de direkte gevolgen voor zijn eigen bedrijf?

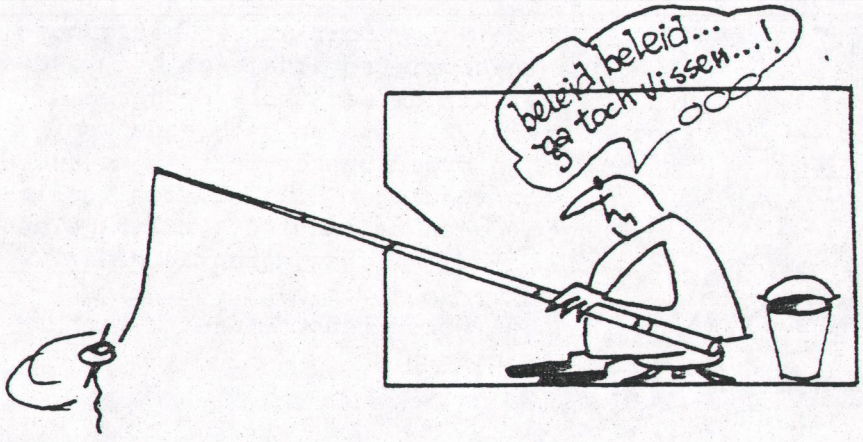

Deze lange en korte termijn zienswijze zouden heel goed in één visies, in één lijn kunnen passen, een lijn met tegenstrijdigheden. Tegenstrijdigheden die toch konsekwent kunnen zijn. Op de lange termijn kun je een duidelijk doel voor ogen hebben, bijvoorbeeld een landbouwbeleid dat zorgt voor een goed bestaan voor alle boeren. Maar tegelijkertijd weet je dat het nog lang niet zover is, en moet je je op dit moment zien te handhaven bij dit landbouwbeleid.

HET TOEKOMSTIGE ZUIVELBELEID

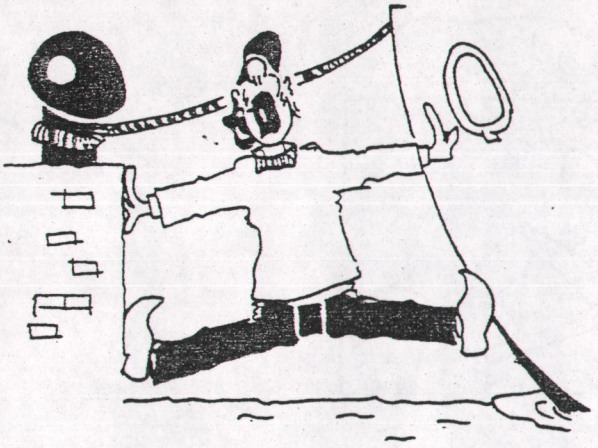

Voorbeeld:

Een jonge boer is ervan overtuigd dat de overproduktie een slechte zaak is voor boeren en hij ziet als oplossing een door de overheid geregelde produktie, met daaraan gekoppeld een goede prijs voor de landbouwprodukten.
Deze jonge boer is net bezig met een bedrijfsovername en hij weet dat hij de eerstkomende jaren flink zal moeten uitbreiden om zijn brood op het bedrijf te kunnen verdienen. Hij wil dus voorlopig geen belemmerende maatregelen als hij niet de garantie heeft dat er bij die maatregelen rekening wordt gehouden met beginnende boeren.

Over dit soort problemen en situaties moet verder worden gediskussieerd. Hiervoor is dit rapport goed te gebruiken.

5 SAMENWERKING

In het seizoen '82/'83 heeft de werkgroep zuivel als één van de aktiviteiten om de diskussie over het zuivelbeleid te stimuleren een enquête onder de agrarische jongeren georganiseerd. IMGO-landbouw uit Wageningen heeft geholpen bij het verwerken van de gegevens die door de enquête zijn verkregen.
Via de enquête hebben ruim 300 agrarische jongeren hun mening over de situatie in de zuivel kenbaar gemaakt alsmede stelling genomen in de diskussie over een wenselijk zuivelbeleid.

De 309 invullers in leeftijd variërend van 15 tot 36 jaar, met een gemiddelde van 23 jaar, zijn bijna allemaal afkomstig van een melkvee- of gemengd bedrijf. De meerderheid is meewerkend of zit in een maatschap, terwijl onder de ouderen een deel zelfstandig boert.
Voor wat de bedrijfsgrootte en de melkproduktie per jaar betreft is er een duidelijke spreiding aanwezig onder de invullers. Dit geldt ook voor de regio-herkomst.

Oorzaken overproduktie.

Als oorzaken van de overproduktie van melk in de EEG worden vooral de "verdergaande technische ontwikkeling", "de te lage melkprijs voor de boeren die hierdoor moeten uitbreiden" en "verbetering van het vakmanschap" genoemd.
"De tegenvallende vraag naar zuivelprodukten", "de te langzame afvloeiing van de kleine bedrijven" en "de hoge melkprijs waardoor het aantrekkelijk is gemaakt om te produceren" zijn veel minder vaak als oorzaak aangewezen.
De meeste invullers (bijna driekwart) vinden dat de boeren voor de overproduktie niet aansprakelijk zijn, maar dat dit door het Brusselse zuivelbeleid in de hand is gewerkt. Op de vraag of met de overproduktie een bijdrage geleverd kan/moet worden aan het voedselprobleem in de (derde) wereld wordt door de meerderheid geantwoord dat de EEG precies genoeg moet produceren en dat de honger in de wereld op een andere wijze moet worden opgelost.
Eenderde vindt dat de uitbreiding door moet gaan en onder hen beweren enkelen dat de melkproduktie via een heffing een bijdrage moet leveren aan het hongerprobleem in de wereld.

Verdere produktie-uitbreiding: ja of nee?

Gegeven de gevolgen van de overproduktie wordt vervolgens de keuze voorgelegd tussen enerzijds produktiebeheersing met belemmerende maatregelen bij uitbreiding en anderzijds produktie-uitbreiding met een zwaardere heffing voor de boeren. Hierbij kiest een ruime meerderheid voor het eerste en minder dan eenderde voor het tweede alternatief. Onder degenen die kiezen voor produktiebeheersing wordt meerdere keren een prijsverhoging of middenbedrijvenbeleid als voorwaarde gesteld. Toch is er verder uit te gegevens geen duidelijke voorkeur voor een middenbedrijvenbeleid te halen. Bij een volgende vraag namelijk zijn er evenveel invullers die vinden dat "iedere boer de vrijheid moet houden uit te breiden als hij dat wil" als invullers die zeggen dat "vooral de bedrijven die dat het hardst nodig hebben uit mogen breiden". Het is overigens onduidelijk wat bedoeld wordt met "het het hardste nodig hebben".

Een stimuleringsbeleid in de achtergebleven gebieden van de EEG ziet men niet zitten. Men vindt dat iedere lidstaat voor zich moet beslissen hoe de melkveehouderij zich moet ontwikkelen.

Opvallend.

Het in onderlinge samenhang bekijken van de vragen leverde enkele opvallende feiten op. Zo was het bijvoorbeeld opmerkelijk dat vooral jongeren van 19 tot 23 jaar, die thuis meewerken, produktievrijheid belangrijk vinden.

Dit is te verklaren doordat ze in een fase zitten waarin ze bijna aan een maatschap gaan beginnen. En dat betekent meestal (noodzakelijkerwijs) bedrijfsuitbreiding.
Wat de bedrijfsgrootte betreft (zowel kg melk/jaar als ha.) valt het op dat men steeds minder produktiebeperkende maatregelen wil aksepteren, naarmate het bedrijf waarop men zit groter is. Hierin treden echter ook uitzonderingen op.
Verder is het zo dat er in de antwoorden niet altijd een duidelijke lijn is te ontdekken. Dit hangt samen met het beeld dat door een vraag bij de invuller wordt opgeroepen. Dat kan heel verschillend zijn. Je kunt het volgende onderscheid maken.

A. Men kan enerzijds ervan overtuigd zijn dat overproduktie een slechte zaak is voor boeren. Voor de lange termijn wordt dan ook een landbouwbeleid gewenst, waarin de produktie geregeld wordt, met daaraan gekoppeld een goede prijs voor landbouwprodukten.

B. Anderzijds weten veel jonge boeren dat ze bij het huidige landbouwbeleid zullen moeten uitbreiden om het hoofd boven water te houden. Hierdoor kan de keus voor een maatregel op korte termijn juist tegengesteld zijn aan de lange termijn visie.

Over het geheel genomen heeft de werkgroep zuivel met deze enquête haar doel bereikt: er is een goede aanzet gegeven tot diskussie over de situatie in de zuivel, onder een grote groep agrarische jongeren waaruit een verder uitgewerkt OAJK-zuivelstandpunt voort kan komen.

Overijssels Agrarisch Jongeren Kontakt

samenwerkingsverband van agrarische jongeren

VRAGENLIJST: Z-U-I-V-E-L-S-T-A-N-D-P-U-N-T

Wij vragen je om onderstaande vragenlijst in te vullen, zodat we in januari een totaal overzich krijgen hoe de meningen zijn in Overijssel onder agrarische jongeren wat betreft de zuivelsituatie. In december is er een speciale zuivelforumavond, welke gevolgd wordt in januari door uitgebreide vergaderingen van de provinciale agrarische kommissies waar de meningen gebundeld worden. Daarna volgt in de O.A.J.K.-vergadering van januari de definitieve konklusie welke meegenomen wordt naar de landelijke vergaderinge in februari.
Je ziet dat we proberen zo grondig mogelijk ALLE standpunten te bundelen in een democratische besluitvorming. Ook jouw standpunt mag niet verloren gaan. Laten we met elkaar nagaan waar we verdeeld zijn en waar we het met elkaar eens zijn.
De vragenlijst invullen en inleveren bij het bestuur van je A.J.K., of anders opsturen naar het O.A.J.K. secretariaat

Groot Wezenland 29
8011 JW ZWOLLE

---

1. We worden de laatste jaren gekonfronteerd met een overproduktie in de E.E.G. wat betreft de zuivel. Er zijn heel wat redenen die je hiervoor aan kan voeren.
   a. verdergaande technische ontwikkeling
   b. tegenvallende vraag naar zuivelprodukten
   c. verbetering van het vakmanschap
   d. de te langzame afvloeiing van kleine bedrijven
   e. de te lage melkprijs voor de boeren die hierdoor moeten uitbreiden
   f. de hoge melkprijs waardoor het te aantrekkelijk is gemaakt om te produceren
   g. .....

   Kruis volgens jou de 2 belangrijkste oorzaken van de overproduktie aan.

2. Door gerichte fokkerij, hoge krachtvoergiften en verbeterd management is de melkproduktie in Nederland op een hoog peil.
   Wat hier mogelijk is, is ook mogelijk in andere landen. Het ziet er naar uit dat er in de E.E.G. steeds meer geproduceerd wordt dan voor de europese bevolking nodig is. Nu zit men in Brussel met twee problemen. Aan de ene kant de stijgende kosten van

het zuivelbeleid. Aan de andere kant de wens van sommige E.E.G.-landen om de kleine(re) melkveehouders wat meer bestaanszekerheid te geven. Als oplossing voor het geldprobleem kennen we de medeverantwoordelijkheidsheffing.
Daarom zou men uit Brussel het volgende kunnen verwachten:

a. Een zware heffing leggen op de extra liters melk, welke de melkfabrieken in 1983 meer verwerken dan in 1982.
b. Verlagen van de interventieprijzen, waardoor de zuivelfabrieken hun overproduktie voor minder geld kunnen verkopen aan Brussel, het gevolg is een lagere uitbetalingsprijs voor de boeren.
c. Volgend jaar bij de nieuwe prijsvaststelling weinig of geen verhoging van de melkprijs doorvoeren.
d. Een verzwaring van de medeverantwoordelijkheidsheffing om ekstra kosten voor afzet mee te betalen.
e. Een verzwaring van de medeverantwoordelijkheidsheffing, echter een vrijstelling over bijvoorbeeld de eerste 60.000 liter melk om de kleine melkveehouders in de E.E.G. te ontzien. Een deel van de zuivelkosten worden dan door de grote melkveehouders in de E.E.G. betaald.
f. Anders, namelijk.....
.....
.....

Welke maatregel vindt U het minst kwalijk:.....
Welke maatregel moet men nooit aanvaarden:.....

3. In de E.E.G. is een overproduktie van zuivelprodukten. In de wereld een groot tekort, daarom vind ik:

a. Elke mogelijkheid tot uitbreiden van de melkproduktie moet doorgaan.
De afzet van deze produktie naar ontwikkelingslanden moet betaald worden door de gehele bevolking van de E.E.G. d.m.v. een bijdrage van alle lidstaten.

b. Elke mogelijkheid tot uitbreiden moet doorgaan. De producent moet een bijdrage leveren aan het hongerprobleem door een heffing te aksepteren die de overtollige produktie naar deze landen kan betalen.

c. We moeten in de E.E.G. net genoeg produceren zodat de markt, de boer z'n inkomen verschaft, en de overschotten niet aanwezig zijn. De honger in de wereld moet anders opgelost worden, b.v. door de landbouw daar zelf te verbeteren.

d. Anders, namelijk.....
.....
.....

Kruis Uw antwoord aan.

4. Doordat er in Brussel teveel melk is, is er al vanaf 1977 een regeling in het leven geroepen die de melkveehouders verantwoordelijk stelt voor deze overproduktie. Dus zij moeten ook maar meebetalen aan de overschotten. Dit noemen we de MEDEVERANTWOORDELIJKHEIDSHEFFING;
Wat vind je van deze regeling? (kruis aan wat voor jou geldt)

a. De boeren zijn hiervoor niet aansprakelijk. Het zuivelbeleid vanuit Brussel heeft de overproduktie in de hand gewerkt.

b. De boeren zijn hiervoor wel aansprakelijk, omdat ze te gretig zijn geweest met uitbreiden en nu moeten ze dat zelf maar betalen door middel van heffing.

c. Anders, namelijk.....
.....
.....

5. In de vorige vraag hebben we stil gestaan bij de medeverantwoordelijkheidsheffing. Deze heffing is nodig omdat er in de E.E.G. teveel melk geproduceerd wordt.

Voorbeeld: Nodig 1000 liter in de E.E.G.
Produktie 1150 liter in de E.E.G.
Dus is 150 liter overproduktie die onder andere met boerengeld weggewerkt moet worden om over 1000 liter een zuivelbeleid in stand te kunnen houden. Hoe verder men boven de 1000 liter komt des te meer geld zal er moeten komen. Daarom vind ik:

a. Men moet proberen niet veel verder van de in het voorbeeld genoemde 1000 liter af te groeien. Om dit te bereiken zal men als europese melkveehouders belemmerende maatregelen bij uitbreiding moeten accepteren.

b. De produktieuitbreiding moet doorgaan. De extra kosten van de afzet die dit met zich mee kan brengen, moet dan door de boeren worden opgebracht.

c. Anders, namelijk.....
.....
.....

Kruis Uw antwoord aan.

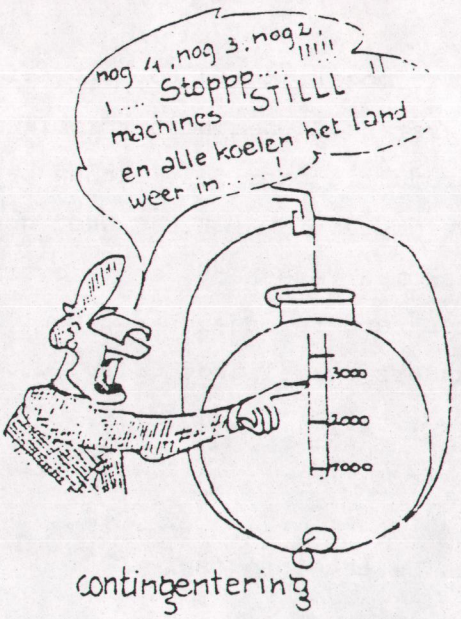

6. In de vorige vraag is ingegaan op de overproduktie in de E.E.G. en welke financiële moeilijkheden dit oplevert. In 1982 werd er in Brussel gesproken over een gedifferentieerde medeverantwoordelijkheidsheffing. Ook het systeem van superheffing is al enige keren op tafel geweest. Dit laatste wil zeggen dat een zuivelfabriek die in 1983 meer melk ontvangt dan in 1982, een zware heffing hierover moet gaan betalen.
   Stel dat men in Brussel kiest voor een superheffing per fabriek. Hoe zou dit volgens jou moeten worden doorberekend aan de boeren?

   Kruis een antwoord aan.

   a. Melkveebedrijven die hun produktie uitgebreid hebben in 1983 (t.o.v. 1982) de zware heffing over de meerproduktie moeten betalen.
   b. De melkfabriek de extra heffing verdeeld over alle leveranciers, door de uitbetalingsprijs te gaan verlagen.
   c. Anders, namelijk.....
      .....
      .....

7. Welke (nieuwe) maatregelen er ook komen vanuit Brussel, een zekere afvloeiing zal ook in Nederland toch wel doorgaan. De "blijvers" kunnen hun produktie op peil houden, of zo mogelijk nog uitbreiden. In principe zou men ook kunnen proberen de kleinere bedrijven meer kans te geven dan de grotere.
   Wat vind jij?

   a. Het is noodzakelijk dat alleen bedrijven die produktieuitbreiding het hardste nodig hebben, deze ruimte mogen benutten.
   b. Iedere boer moet de vrijheid houden om uit te breiden als hij dat wil.
   c. Anders, namelijk.....

8. Wanneer er in Brussel besloten wordt dat er mogelijkheden moeten komen voor de kleinere bedrijven dan kun je veel onenigheid verwachten. In de E.E.G.-landen is de gemiddelde bedrijfsgrootte heel verschillend. Waar zou Brussel volgens jou voor moeten kiezen?

   a. Brussel heeft een landbouwbeleid voor de hele E.E.G.
      Wanneer men kleinere melkveehouders meer wil stimuleren, dan zal men produktie uitbreiding moeten stimuleren in de achtergebleven gebieden. (Zuid-Italië, Beieren, enz.)
   b. Brussel moet geen stimuleringsgebied voor de E.E.G. maken. Men moet de lidstaten zelf laten beslissen hoe men de melkveehouderij wil ontwikkelen.
      Zo kan elke lidstaat kiezen voor die gemiddelde bedrijfsgrootte die het beste is in hun ogen.
   c. Anders, namelijk.....
      .....
      .....

9. Bij een eventuele superheffing per fabriek, bestaat de mogelijkheid in Nederland om bepaalde bedrijven voorrang te geven, meer melk te leveren. (dit geldt als andere melkveehouders stoppen met de melkproduktie)
   De nederlandse overheid zal dan een prioriteitenlijst moeten hanteren.
   Dit is van belang als men beslissingen moet nemen over de bijkomende produktie-ruimte.
   Een mogelijke prioriteitenlijst is:

   I Bedrijven die pas geinvesteerd hebben, hebben het eerst het recht aanspraak te maken op de produktieruimte.
   II Bedrijven met een produktie die veel kleiner is dan de allergrootsten moeten de ruimte krijgen. (tegen gaan van mammoutbedrijven)
   III Bedrijven met een kleinere produktie dan de allergrootsten, moeten de ruimte krijgen, behalve kleine bedrijven (kleiner dan 50.000 kg./bedrijf) daar deze bedrijven in de toekomst niet levensvatbaar zijn.
   IV Zuivere melkveebedrijven zonder mogelijkheden van een neventak mogen eerder uitbreiden naar b.v. 300.000 kg./V.A.K. dan gemengde bedrijven.
   Is deze volgorde juist? Ja of nee.
   Zo nee, de volgorde moet zijn.....

De werkgroep zuivel is van mening dat vanuit de globale vaststellen van beleids-uitgangspunten we het L.E.I. moeten raadplegen om cijfers te krijgen over de verdeling van bedrijven, de technische mogelijkheden, de ideale bedrijfsgrootte, hoeveel bedrijven we in stand moeten houden enz.

Tot slot willen we nog graag een indruk hebben van de bedrijfssituatie van U als invuller van de enquete.

a. Leeftijd.....jaar.

b. Bedrijf: ☐ melkveebedrijf
☐ gemengd bedrijf
☐ anders, namelijk.....

Bedrijfsgrootte.....kg./melk in 1981.....ha. grond in gebruik.

d. Ik ben meewerkend op het bedrijf ☐
Ik heb een maatschapsverband ☐
Ik ben zelfstandig ondernemer ☐

e. Ik lever aan de melkfabriek in.....

f. Ik ben: meer dan 2 jaar bestuurslid in het A.J.K. ☐
minder dan 2 jaar bestuurslid in het A.J.W. ☐
geen bestuurslid in het A.J.K. ☐

De werkgroep zuivel wil U bedanken voor het invullen van deze vragenlijst.
We hopen dat verschillende facetten aan de orde zijn geweest zodat de vertegenwoordigers beter weten hoe U als achterban erover denkt.

Vraag 2: Brusselse maatregelen.

In vraag 2 wordt een korte schets gegeven van de 'problemen' waar men in Brussel mee te maken krijgt (stijgende kosten van het zuivelbeleid en de wens van sommige EEG-landen om de kleine(re) melkveehouders wat meer bestaanszekerheid te geven). Daarna volgt een opsomming van mogelijke, door Brussel te nemen maatregelen en volgen een tweetal vragen.
De eerste vraag luidt: "Welke maatregelen vindt u het minst kwalijk?".
Deze vraag is als volgt beantwoord:

82 keer	(26,5%)	c: "Volgend jaar bij de nieuwe prijsvaststelling weinig of geen verhoging van de melkprijs doorvoeren".
63 keer	(21,4%)	e: "Een verzwaring van de medeverantwoordelijkheidsheffing, echter een vrijstelling over bijvoorbeeld de eerste 60.000 liter melk om de kleine melkveehouders in de EEG te ontzien. Een deel van de zuivelkosten worden dan door de grote melkveehouders in de EEG betaald".
42 keer	(14,6%)	a: "Een zware heffing leggen op de extra liters melk, welke de melkfabrieken in 1983 meer verwerken dan in 1982".
31 keer	(10,3%)	d: "Een verzwaring van de medeverantwoordelijkheidsheffing om extra kosten voor afzet mee te betalen".
20 keer	(6,5%)	b: "Verlagen van de interventieprijzen, waardoor de zuivelfabrieken hun overproduktie voor minder geld kunnen verkopen aan Brussel, het gevolg is een lagere uitbetalingsprijs voor de boeren".
14 keer	(4,5%)	f: open antwoord.

50 mensen hebben deze vraag niet beantwoord.

De tweede vraag: "Welke maatregel moet men nooit aanvaarden" is als volgt beantwoord:

72 keer	(23,3%)	a: zie hierboven.
72 keer	(23,3%)	b
68 keer	(22,0%)	e
30 keer	(9,7%)	d
21 keer	(6,8%)	c
4 keer	(1,3%)	f

Bij deze vraag is door 42 mensen niets ingevuld.

Zowel onder de invullers als onder de niet-invullers van deze twee vragen waren veel jongeren (in totaal 163) die voor een of meerdere maartegelen een kruisje hebben gezet naast of in plaats van antwoord te geven op de vragen. Dit bracht ons op de gedachte dat deze mensen hier een derde vraag hebben onderscheiden, namelijk de vraag "Welke maatregelen zou men uit Brussel kunnen verwachten".
Wanneer de aangekruiste maatregelen zo worden geïnterpreteerd ontstaat het volgende beeld.

49 keer f; 40 keer e; 33 keer a; 33 keer c; 28 keer d en 10 keer b.

Voor zover er gezien het voorgaande uit de verschillende onderdelen van deze vraag nog enkele konklusies kunnen worden getrokken, zijn dit de volgende:
- geen of weinig verhoging van de melkprijs (c) en een verzwaring van de medeverantwoordelijkheidsheffing met vrijstelling (e) worden het vaakst genoemd als minst kwalijke maatregelen.
- een zware heffing per fabriek (a), verlaging van de interventieprijs (b) en verzwaring van de medeverantwoordelijkheidsheffing met vrijstelling (e) worden het vaakst genoemd als nooit te aanvaarden maatregelen.

Aangezien e bij beide vragen onder de meest genoemde antwoorden valt en ook a bij de eerste vraag een niet gering aantal keren wordt genoemd lijkt het erop dat de meningen over "minst kwalijke" en "nooit te aanvaarden" maatregelen nogal uiteen lopen. Het beeld zal ook minder duidelijk zijn doordat een groot deel van de jongeren, zoals hiervoor reeds is gezegd, kruisjes hebben gezet ... in plaats van antwoord te geven op de vragen.
Andere punten die hierbij een rol spelen zijn het bij maatregel b apart noemen van de "Lagere uitbetalingsprijs voor de boeren", terwijl dat voor de meeste maatregelen geldt. Wanneer er meer dan twee maatregelen werden genoemd hebben we alleen de eerste twee verwerkt. Deze laatste twee punten kunnen vooral een vertekend beeld geven van de uitkomsten van het tweede deel van deze vraag.
Dit alles maakt de uitkomsten van deze vraag niet goed bruikbaar.

Vraag 9: Verdeling vrijkomende produktie.

Met de laatste vraag wordt een mogelijke prioriteitenlijst, die kan worden gebruikt voor de verdeling van de vrijkomende produktieruimte, voorgesteld.
De vraag is dan of de jongeren het met de voorgestelde volgorde eens zijn, of dat ze andere prioriteiten willen stellen.
De prioriteitenlijst ziet er als volgt uit:

1. Bedrijven die pas geïnvesteerd hebben, hebben het eerst het recht aanspraak te maken op de produktieruimte.
2. Bedrijven met een produktie die veel kleiner is dan de allergrootsten moeten ruimte krijgen (tegengaan mammoetbedrijven).
3. Bedrijven met een kleinere produktie dan de allergrootsten, moeten de ruimte krijgen, behalve kleine bedrijven (kleiner dan 50.000 kg/bedrijf) daar deze bedrijven in de toekomst niet levensvatbaar zijn.
4. Zuivere melkveebedrijven zonder mogelijkheden van een neventak mogen eerder uitbreiden naar bijv. 300.000 kg/VAK dan gemengde bedrijven.

Ruim eenderde (116 jongeren) heeft deze vraag niet duidelijk beantwoord. Het is niet uitgesloten dat een deel van hen het met de volgorde eens is zonder dit duidelijk aan te geven (ja of nee moest worden doorgestreept, maar dat stond niet duidelijk aangegeven). Verder hebben 91 jongeren (29,4%) met de volgorde ingestemd en 10 jongeren hebben 3 en 4 omgewisseld. Andere keuzevolgorden zijn minder dan 10 keer genoemd.